

законодавства, спрямування вектору роботи державних інституцій на забезпечення конвенційних стандартів в нових умовах діяльності.

Зокрема, чинний кримінальний закон не передбачає кримінальної відповідальності за залучення дітей до воєнних конфліктів, Нормами ст.149 КК України встановлено відповідальність зокрема за використання дітей у збройних конфліктах, та ст.304 КК України передбачено притягнення до кримінальної відповідності за втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність[5], Хоча, цілий ряд діянь, зокрема, щодо вербування та інших форм залучення, участі у військових конфліктах не знайшли свого чіткого нормативного закріплення в чинному Кримінальному кодексі України.

Крім того, перед системою судочинства в нинішніх реаліях постали нові виклики: 1.захист прав українських дітей відповідно до конвенційного принципу забезпечення найкращих інтересів дитини; 2.здійснення ефективного судочинства під час провадження, учасником якого є дитина; 3. здійснення правосуддя за умови, що суди знаходяться на підконтрольній території, а сторони (сторона) - на непідконтрольній чи тимчасово окупованих територіях, виїхали за кордон, примусово вивезені до рф, є внутрішньо переміщеними особами тощо;4.у провадженні суду перебувають справи, у яких сторона знаходиться на території рф або білорусії; 5.захист прав українських дітей за кордоном.[4].

Таким чином, дієвим механізмом захисту прав та інтересів дітей буде формування особливого порядку здійснення судочинства щодо даної категорії осіб, забезпечення світових стандартів у галузі дотримання прав дітей, які постраждали від збройного конфлікту. зокрема шляхом ефективного правового регулювання та забезпечення судового захисту, забезпечення якнайкращих інтересів дитини з врахування.

Список літератури

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

2. Офіційний сайт Генерального офісу прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>.

3. Світлана Ніколайчук. Захист прав дітей в умовах воєнного стану: проблеми теорії та практики. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 4 С. 94-101.

4. Алла Олійник. Сучасні виклики та актуальні проблеми захисту прав та інтересів дітей у цивільних та сімейних справах в умовах воєнного стану https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Zahist_ditei_voen_stan.pdf

5. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 №2341-III // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Кіблик Д. В. доктор філософії, старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ

Загально – правовий аналіз суб'єкта адміністративного права в умовах воєнного стану

Початок війни на території України, яку розпочала росія в лютому 2022 року спричинило справжній виклик не тільки для населення України, а й для всього законодавства. Після того коли президентом України було прийняте рішення про оголошення воєнного стану на всій території України відбулася докорінна зміна суспільного життя. Першочерговою відповідальністю на регулювання суспільних відносин було покладено на державні адміністрації та територіальні громади. Аналізуючи ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», було передбачено, що «Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, військово командування, військові адміністрації, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України»[1].

Таким чином варто врахувати, що на початку повномасштабного вторгнення, вище керівництво країни визначило досить важливу роль для територіальних громад на органи державної влади на місцях, які фактично здійснили реалізацію гарантування прав та свобод суб'єктів адміністративного права в умовах воєнного стану, що слугувало формуванню миру та безпеки на підконтрольних територіях.

Звісно, що під впливом були й суб'єкти адміністративного права (фізичні особи та юридичні особи) які також перебували в досить надскладних умовах особливо в зоні бойових дій, а деякі взагалі залишились на окупованій території. Більшість українців постраждали внаслідок воєнних дій російської федерації, а саме: втратили майно, близьких та рідних, можливість отримувати повноцінний соціальний захист, навчатися та багато іншого.

Саме війна спричинила покладання на державні органи влади додаткових обов'язків які були пов'язані з розв'язання проблем на час дії воєнного стану. Фізичні та юридичні особи в умовах воєнного стану отримали додаткові гарантії від держави через її представників, які стосувалися виключно реалізації їхніх прав та свобод. З загального розуміння всі органи державної влади та місцевого самоврядування є вагомими суб'єктами адміністративного права. Сама ж правова природа інституту суб'єкта адміністративного права є одним із важливих елементів механізму правового регулювання в адміністративному праві. Війна зумовила повторно переглянути правовий статус владних та приватних суб'єктів адміністративного права, оскільки досить велика кількість прав, свобод та обов'язків було дещо змінено.

Водночас велика наявність суб'єктів адміністративного права пояснюється великим розгалуженням адміністративно – правових відносин, без яких державна влада не змогла б реалізувати та здійснювати суб'єктивні публічні права приватних осіб.

На думку Р.С. Мельник «суб'єкти адміністративного права – це учасники адміністративно-правових відносин, які мають суб'єктивні права та виконують юридичні обов'язки, встановлені адміністративно-правовими нормами»[2, с. 187]. Аналізуючи думку Мельника Р.С., де автор наголошує, що адміністративне право першочергово регулює суспільні відносини які фактично можуть змінюватись або припинятись виключно у сфері публічного адміністрування, адже обов'язковим учасником завжди є суб'єкт органів державної влади.

Досить часто науковці здійснюють поділ системи суб'єктів адміністративного права на певні групи, до яких відносять суб'єкт органу державної влади та приватна особа. Якщо під суб'єктом публічної адміністрації

(виконавчий орган влади, місцеве самоврядування) ми розуміємо групу суб'єктів адміністративного права які наділяються відповідними повноваженнями для реалізації норм які сприяють регулюванню суспільних відносин та громадянського суспільства. То, приватні особи (громадяни України, іноземці, юридичні особи) таким правом не наділені оскільки відбувається лише фактична реалізація цих прав.

Водночас на час дії воєнного стану спостерігається розширення особливих умов саме для діяльності органів публічної влади, оскільки спостерігається ускладнення процесу діяльності таких органів. Саме такі видозміни потребують перегляду спеціально – правового забезпечення, матеріально – технічного забезпечення та слугують прийняттю нестандартних рішень які загальноприйняті в повсякденній діяльності органів державної влади.

Наприклад, частиною 1 статтею 4 Закону № 389- VIII передбачено «на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки й порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи - військові адміністрації»[1].

Одночасно стаття 8 Закону № 389- VIII вказує «в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини й громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану»[1].

Стосовно приватних осіб законодавець виділяє окреме місце. Така увага, скоріш за все приділена перш за все тим, що спостерігається функціонування іншої групи суб'єктів адміністративного права, а саме публічна адміністрація. Сама ж приватна особа здійснює свої дії від себе особисто та неофіційно. Важливим елементом категорії приватних осіб є право користування, розпорядження своїм майном чи власністю.

Наприклад В.Б. Авер'янов поділяє адміністративні права фізичних осіб на декілька видів: «особисті; політичні; економічні; соціальні; культурні права»[3]. Саме тому, коли впроваджується надзвичайний адміністративно – правовий режим відбуваються безліч адміністративно – правових наслідків, а саме змінюється правовий статус фізичної особи, створюється тимчасовий орган влади для реалізації положень які можуть діяти на час воєнного стану.

Як вказує Ю.П. Битяк держава повинна здійснювати класифікацію прав громадян за наступними критеріями, а саме: «участь у публічному управлінні та соціально – політичній активності; отримання соціальних послуг та відповідного обслуговування від компетентних органів; права що реалізують захист особи»[4, с. 321]. Статтею 64 Основного закону передбачено «в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень»[5], а саме: рятування життя людини; запобігання злочину; охорона інтересів національної безпеки та територіальної цілісності; забезпечення охорони здоров'я та моральності населення. Серед

конституційних норм до яких можливе тимчасове обмеження є: «статті 31, 32, 34, 41, 24, 25, 27, 18, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63»[5].

Але, останнім часом досить великого обурення серед населення набуло оновлене повідомлення Генеральному секретарю Ради Європи про відступ від норм Конвенції про захист прав людини за статтею 15 у зв'язку з введенням воєнного стану. Однак як зазначає Міністерство юстиції України такі повідомлення були надіслані не вперше. Також Захар Тропін наголосив, «що згідно з позицією Європейського суду з прав людини, відступ від зобов'язань за Конвенцією, навіть якщо він може бути виправданий обставинами, що його зумовили, не має наслідком звільнення держав від зобов'язання поважати принцип верховенства права та тісно пов'язаних з ним гарантій. Навіть у контексті надзвичайного стану має переважати основоположний принцип верховенства права»[6].

Висновок. Здійснюючи підсумок вищевикладеного бачення слід зазначити, під суб'єктивними публічними права громадян варто вбачати право яке реалізується шляхом їх користування саме у сфері державного управління, адже вони є першочерговим зв'язком між громадянином та державою. Також до суб'єкта адміністративного права варто віднести конкретизованість, деталізованість що знаходить своє відображення в нормативно – правових актах. Суб'єктивне право нерозривно пов'язане з суб'єктивним обов'язком, таким чином існуванні один без одного є неможливим.

Список літератури

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року № 389- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 02.05.2024).

2. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / За заг. редакцією Р.С. Мельника. Київ: Ваїте, 2014. 482 с.

3. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. у 2 т. редкол. В.Б. Авер'янов (голова) та ін. КІЇВ:Юридична думка, 2007. Т. 1: Загальна частина. 592 с.

4. Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін. / За заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Харків: Право, 2013. 656 с

5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 02.05.2024).

6. Відступ України від Конвенції із прав людини: у Мін'юсті роз'яснили, що відбулось насправді: Судово – юридична газета в Україні URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/299773-otstuplenie-ukrainy-ot-konventsii-po-pravam-cheloveka-v-minyuste-razyasnili-chto-proizoshlo-na-samom-dele> (дата звернення 02.05.2024).

*Клочко А.М. докторка юридичних наук,
професорка, професорка кафедри
міжнародних відносин Сумського
національного аграрного університету*
*Старожилова А. студентка 4 курсу,
спеціальність «Міжнародне право», Сумський
національний аграрний університет*